

Metodika šetření

Cílem této publikace je seznámení čtenáře se souhrnnými výstupy pravidelného Ročního šetření o licencích (Lic 5-01)¹. Šetření o licencích Českého statistického úřadu poskytuje pravidelný přehled o licenčních smlouvách o poskytování a nabývání² práv plynoucích z ochrany průmyslového vlastnictví platných na území České republiky včetně povahy uzavřených licenčních smluv. Zpravodajskými jednotkami jsou všechny právní subjekty s platnými licenčními smlouvami uzavřenými na poskytnutí nebo nabytí práv užívat některé z ochrany průmyslového vlastnictví.

Za účelem zjišťování struktury uzavřených licenčních smluv z hlediska povahy ochrany průmyslového vlastnictví jsou v rámci šetření rozlišeny následující formy: (i.) patenty, (ii.) užitné vzory, (iii.) nepatentované vynálezy (know-how), (iv.) průmyslové vzory, a (v.) nové odrůdy rostlin a plemen zvířat. Vedle povahy licenčních smluv jsou statistickým výkazem podchyceny údaje o nově uzavřených licenčních smlouvách, zemích smluvních partnerů a kódu produkce. Roční statistické šetření o licencích rovněž zjišťuje výše vydaných či přijatých licenčních poplatků ekonomickými subjekty sídlícími na území České republiky.

Licenční smlouva je definována jako poskytnutí práva k nabytí či poskytnutí licence na některou z ochrany průmyslového vlastnictví. Licenční smlouvy se uzavírají k patentovaným vynálezům, resp. zapsaným užitným vzorům, průmyslovým vzorům či novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat písemnou smlouvou. Poskytovatel opravňuje nabyvatele ve sjednaném rozsahu a na sjednaném území k výkonu práv z průmyslového vlastnictví a nabyvatel se zavazuje k poskytování úplaty (licenčních poplatků) nebo jiné majetkové hodnoty. Licenční poplatky lze platit v pravidelných splátkách (např. ročních). Platba může proběhnout jednorázově při uzavření licenční smlouvy. Vyskytují se také případy, kdy je licence poskytnuta bezplatně. Licenční smlouva nabývá v České republice účinnosti vůči třetím osobám zápisem do registru u [Úřadu průmyslového vlastnictví České republiky](#) (dále jako ÚPV ČR) se sídlem v hl. městě Praze.

Licence lze dále členit dle rozsahu poskytovaných práv, kde rozlišujeme výlučné a nevýlučné licence³. Získáním **výlučné** licence se nabyvatel stává jediným uživatelem poskytnutých práv na stanoveném smluvním území. Poskytovatel nesmí po dobu platnosti licence narušovat výlučnost nabyvatele uzavíráním dalších smluv se třetími osobami. Poskytne-li poskytovatel v době trvání výlučné licence bez písemného souhlasu nabyvatele licenci třetí osobě, licence nevznikne. Není-li výslovně sjednána výhradní licence, jedná se o nevýhradní licenci. U **nevýlučných** licencí je poskytovatel v době platnosti licenční smlouvy oprávněn uzavírat obdobné licenční smlouvy s třetími osobami na smluvním území. Původní nabyvatel nezískává monopolní výhody, čímž může být nabyvatelů licencí se stejným předmětem licenční smlouvy více.

Jak bylo uvedeno v předcházejícím textu, na základě povahy licenční smlouvy rozlišujeme několik skupin licencí: **patentové licence**, jejichž předmětem jsou vynálezy chráněné patentem; **licence vzorové**, vztahující se na průmyslové nebo užitné vzory; **licence na know-how**, jejichž předmětem jsou různá technická a technologická zlepšení a výrobní zkušenosti, jež nemohou být předmětem patentové ochrany a **smíšené licence**. Předmětem smíšených licencí jsou patentová práva a výrobně technické poznatky (know-how), bez jejichž znalosti by nabyvatel v mnoha případech ani nemohl patent využívat. Předmětem může být např. i právo na výrobu určitého výrobku s tím, že nabyvatel bude moci tyto výrobky označovat ochrannou známkou poskytovatele.

¹ Šetření o licencích je součástí Programu statistických zjišťování, který je každoročně stanoven a zveřejněn vyhláškou ČSÚ podle zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, v platném znění.

² Nabytí práv pro některou z ochrany průmyslového vlastnictví se zjišťuje od r. 2010.

³ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník používá k rozlišení stejných konceptů odlišnou terminologii. V § 2360 užívá výrazů **výhradní** a **nevýhradní** licence. Jedná se o synonyma.

Patent je veřejnou listinou vydanou UPV ČR⁴ sídlícím v hl. městě Praze⁵ či jiným národním nebo mezinárodním patentovým úřadem poskytujícím právní ochranu původním výsledkům vynálezecké činnosti či výzkumu a vývoje. Bez souhlasu majitele patentu nesmí být vyráběn, nabízet či uvádět na trh. Délka platnosti patentu může trvat až 20 let od podání přihlášky, jsou-li hrazeny poplatky za udržování jeho platnosti. Platí na teritoriu, pro něž byl úřadem vydán. Patenty chrání nové vynálezy, jež jsou výsledky vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné⁶. Účinky patentu nastávají ode dne oznámení o udělení patentu ve Věstníku ÚPV. Souhlas k využívání vynálezu chráněného patentem se poskytuje licenční smlouvou. Za patenty se nepovažují patentové přihlášky v jakékoli fázi řízení o udělení patentu.⁷

Patentová nemusí být vždy nejvhodnější formou ochrany jedinečných technických řešení. K ochraně vynálezu lze zvolit jednodušší, rychlejší a levnější ochranu užitným vzorem.

Užitný vzor⁸ je jakýmsi „malým patentem“, jež má ke standardnímu patentu velmi blízko. Užitnými vzory lze chránit průmyslově využitelná technická řešení⁹, jež přesahují rámec pouhé odborné dovednosti. Technické řešení, jež je podstatou užitného vzoru a je po vydání osvědčení o zápisu chráněno, nemusí dosahovat dimenzí vynálezu. Požaduje se však, aby nebylo pouhou vnější úpravou výrobku. Ochrana užitným vzorem je vhodnější pro předměty s kratší životností. Základní rozdíl mezi užitným vzorem a patentem spočívají v povaze řízení, které je u užitných vzorů založeno na tzv. registračním principu. Úřad zkoumá jen splnění základních podmínek pro ochranu a zapisuje užitný vzor do rejstříku, aniž by zkoumal, je-li předmět přihlášky z hlediska novosti a tvůrčí úrovně způsobilý k ochraně. Na rozdíl od patentové ochrany může dojít k zápisu užitného vzoru velmi rychle, zpravidla za 3 – 4 měsíce od podání přihlášky, přičemž účinky zápisu užitného vzoru jsou stejné jako účinky patentu. Poplatky za užitný vzor jsou však řádově nižší. Doba ochrany užitného vzoru trvá jen čtyři roky, lze ji však na žádost majitele prodloužit dvakrát o tři roky. Maximální délka platnost užitného vzoru je tím oproti patentu poloviční. Mezinárodní ochranu poskytuje užitným vzorům podle Pařížské úmluvy asi 40 států.

Know-how (nepatentovaný vynález) jsou znalosti, zkušenosti či poznatky z oblasti výroby, obchodu, služeb či ekonomiky, jež nejsou chráněny některou z ochranných právních prostředků průmyslového vlastnictví. Za know-how lze dále považovat informace, které byly získány za účelem usnadnění určité podnikatelské činnosti. Jedním ze znaků know-how je jeho užitečnost pro uživatele, který jeho užíváním dosahuje pozitivních výsledků, kterých by bez znalosti know-how nedosahoval. Majitel know-how ho utajuje, aby nevešlo ve všeobecnou známost a nestalo se dostupným, což by se negativně odrazilo v jeho hodnotě (ceně). Podstatným znakem know-how je jeho využitelnost třetími osobami.

⁴ Úřad průmyslového vlastnictví provádí o udělení patentu řízení na základě patentové přihlášky podané na předtištěném formuláři a popisu patentu vymezujícího předmět, pro něž se ochrana požaduje.

⁵ Za podmínek stanovených Zákonem č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Patent je průmyslově využitelný, je-li jeho předmět vyráběn nebo jinak využíván v průmyslu, zemědělství či jiných hospodářských oblastech. Lze patentovat nejen nové výrobky a technologie, ale i chemicky vyrobené látky, léčiva, průmyslové produkční mikroorganismy, biotechnologické postupy a produkty získané jejich pomocí.

⁷ Dle § 3 Zákona 597/1990 Sb. nelze za patenty považovat také objevy, vědecké teorie a matematické metody, estetické výtvořky, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i počítačové programy, nové odrůdy rostlin a plemena zvířat a způsoby léčení lidí a zvířat.

⁸ V legislativě jsou užitné vzory vymezeny Zákonem 478/1992 Sb. o užitných vzorech.

⁹ V souladu se Zákonem 478/1992 Sb. o užitných vzorech nelze za technická řešení v daném případě považovat objevy, vědecké teorie a matematické metody, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, počítačové programy či pouhé uvedení informace. Užitnými vzory současně nelze (dle § 3 zákona) chránit technická řešení, která jsou v rozporu s obecními zájmy (...), odrůdy rostlin a plemena zvířat, jakož i biologické reprodukční materiály, způsoby výroby nebo pracovní činnosti.

Průmyslový vzor¹⁰ řeší vyřešení vnější úpravy (vzhledu) výrobku nebo jeho části. Vnější úprava výrobku spočívá zejména ve znacích linií, obrysů, barev a jejich uspořádání, tvaru, struktury nebo materiálů výrobku samotného či jeho zdobení. Průmyslový vzor je způsobilý ochrany, je-li nový a má-li individuální povahu. Průmyslový vzor lze aplikovat také na součástku složeného výrobku, je-li součástka po začlenění do složeného výrobku při běžném využívání viditelná a nese viditelné znaky novosti a individuální povahy. Novost¹¹ zkoumá ÚPV ČR podle přihlášky, kterou podrobuje průzkumu formálnímu i věcnému. Ochrana začíná zápisem průmyslového vzoru do rejstříku, přičemž trvá 5 let od data podání přihlášky. Opakovaným obnovováním ho lze prodloužit až na celkovou dobu 25 let.

Ochrana práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat¹² je šlechtitelské osvědčení vydané přihlašovatelem (šlechtiteli nebo jeho právnímu zástupci) Ministerstvem zemědělství. Šlechtitelským osvědčením se stvrzuje vyšlechtění odrůdy či plemene, jeho název s uvedením druhu (rodu), původcovství, právo majitele šlechtitelského osvědčení obchodně využívat odrůdu či plemeno a doba ochrany práv. Původcovství přitom vzniká vytvořením nové odrůdy/plemene, jež má (i.) odlišnost alespoň jednoho podstatného znaku od každé jiné odrůdy/plemene obecně známé ke dni podání přihlášky, (ii.) je vyrovnaná přiměřeně biologickým vlastnostem daného materiálu, (iii.) stálá v podstatných znacích při respektování zvláštností, které vyžaduje při množení.

Základní členění zpravodajských jednotek s uzavřenou licenční smlouvou

Jak bylo uvedeno, statistické šetření o licencích zjišťuje povahu a strukturu uzavřených licenčních smluv a výše zaplacených či přijatých poplatků. Vedle toho jsou měřeny další charakteristiky umožňující třídění uzavřených licenčních smluv, kterými jsou zejména:

Země smluvního partnera licenční smlouvy uzavřené se subjektem působícím na území ČR nebo s partnerem ze zahraničí.¹³

Produkce, jež je předmětem licenční smlouvy. Za produkci lze považovat nejen hmotné výrobky, odpady a ostatní druhotné suroviny, díly průmyslových výrobků, kompletační výrobky a příslušenství průmyslových výrobků, ale také průmyslové a neprůmyslové práce, služby a činnosti, které neprobíhají za účelem vytváření nových hmotných výrobků.

Při třídění zpravodajských jednotek s uzavřenou licenční smlouvou bylo využito dalších ukazatelů a to:

typu poskytovatele, jenž byl definován na základě číselníků uvedených v Registru ekonomických subjektů (RES). Jmenovitě lze uvést právní formu organizace, institucionální sektor (ISEKTOR)¹⁴ a převažující ekonomickou činnost dle Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)¹⁵. Z hlediska uvedených klasifikací

¹⁰ V legislativě jsou průmyslové vzory vymezeny Zákonem 207/2000 Sb. o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

¹¹ Dle § 4 Zákona 207/2000 Sb. lze průmyslový vzor považovat za nový, nebyl-li před dnem podání přihlášky či vzniku práva přednosti zpřístupněn veřejnosti shodný vzor. Průmyslové vzory se přitom považují za shodné, liší-li se pouze nepatrně.

¹² V legislativě je ochrana práv k odrůdám rostlin a plemen zvířat řešena Zákonem 132/1989 Sb. o ochraně práv k novým odrůdám rostlin a plemenům zvířat ve znění Zákona č. 93/1996 Sb. a Zákona č. 206/2000 Sb. Zákon se vztahuje na odrůdy a plemena hospodářsky významných druhů rostlin a zvířat, jejichž seznam stanoví obecně závazný předpis.

¹³ Při zjišťování je využita alfabetská klasifikace zemí CZ-GEONOM.

¹⁴ <http://apl.czso.cz/iSMS/cisdet.jsp?kodcis=5565>

¹⁵ https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_ekonomickyh_cinnosti_cz_nace

rozlišujeme následující typy přihlašovatelů: veřejné vysoké školy, veřejné výzkumné instituce, podniky, fyzické osoby, ostatní vládní a veřejná organizace, nemocnice, sdružení a neziskové organizace.

sídla subjektů s uzavřenou licenční smlouvou vymezeného dle Klasifikace územních statistických jednotek (CZ-NUTS)¹⁶. Na třetím stupni klasifikaci bylo v rámci České republiky rozlišeno 14 krajů.

velikostní skupiny rozlišující tři kategorie na základě počtu zaměstnanců: 0–9 zaměstnanců, 10–49

zaměstnanců, 50–249 zaměstnanců, 250 a více zaměstnanců.

klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE)

¹⁶ https://www.czso.cz/csu/czso/klasifikace_uzemnich_statistickych_jednotek_-cz_nuts-

